

Asia: VN /5137/2022

Työryhmän lausuntopyyntö valmiuslain varautumisvelvollisuutta koskevasta muistiosta sekä valmiuslain yleisistä kehittämistarpeista

Lausunnonantajan lausunto

Huomionne valmiuslain varautumisvelvollisuutta koskevasta muistiosta

Ehdotus 1: Yleisestä varautumisvelvollisuudesta on edelleen tarpeen valmiuslaissa säätää.

Varautumisvelvollisuudesta on jatkossakin tarve säätää valmiuslaissa. Valmiuslain varautumissääntely asettaa viranomaisille yleisen velvoitteen varautumiselle, jota toimialakohtaisessa lainsäädännössä voidaan tarkentaa. Yhteiskunnan yleinen varautuminen erityyppisiin uhkatilanteisiin edistää kaikkien viranomaisten valmiutta toimia erityyppisissä häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Tämä osaltaan mahdollistaa sotilaallisen maanpuolustuksen resurssien kohdentamisen puolustusvoimien ydintehtäviä varten esimerkiksi tilanteissa, joissa käsillä on useita samanaikaisia häiriöitä, ja saattaa syntyä tarpeita virka-avulle.

Ehdotus 2: Valmiuslain varautumisvelvollisuuden organisatorista soveltamisalaa on syytä laajentaa julkisia hallintotehtäviä hoitaviin yhteisöihin.

Sotilaallisen maanpuolustuksen näkökulmasta varautumisvelvollisuuden soveltamisalan laajentaminen on perusteltua erityisesti niiden yhteisöjen ja toimijoiden osalta, jotka ovat sidoksissa Puolustusvoimien toimintaan (esim. Suomen Erillisverkot Oy ja strategiset kumppanit).

Ehdotus 3: Julkishallinnon velvollisuutta huolehtia varautumisesta ostopalvelutilanteissa on syytä säännösperusteisesti korostaa.

Sotilaallisen maanpuolustuksen toimijat järjestävät muun julkishallinnon tapaan osan toiminnastaan ostopalveluna. Tähän liittyvä säännöspohjainen varautumisvelvoitteen korostaminen on kannatettava niiltä osin, kun se koskee maanpuolustuksen kannalta kriittisten ostopalveluiden toteuttamista. Kriittisten ostopalveluiden tarkempi määrittely arvioidaan kuitenkin haastavaksi.

Ehdotus 4: Muilta osin yksityisen sektorin varautuminen on syytä edelleen jättää erityissääntelyn, sopimusten ja vapaaehtoisuuden varaan.

Yksityisen sektorin varautuminen on yleisesti kannatettavaa kokonaismaanpuolustuksen näkökulmasta, mutta kentän monimuotoisuuden

vuoksi säädöspohjaiset vaatimukset lienevät tarkoituksenmukaisinta toteuttaa pääsääntöisesti sektorikohtaisessa lainsäädännössä.

Erityisen tärkeäksi nähdään kriittiseen infrastruktuuriin liittyvän yksityisen yritystoiminnan varautuminen, josta olisi perusteltua säätää lailla

vapaaehtoisuuden sijaan.

Ehdotus 5: Varautumisvelvollisuuden aineellista sisältöä on syytä täsmentää.

Voimassaolevan valmiuslain varautumisvelvoitteen sisällön täsmentäminen on perusteltua. Aineellisen sisällön täsmentämisessä huomioon otettavia seikkoja ovat esimerkiksi valmiussuunnitelmat ja niiden vähimmäisisällöt ja minimitasot. Varautumissääntelyn tavoitteena tulisi olla varautumistasojen yhdenmukaistaminen ja varautumiskäytäntöjen sujuvoittaminen eri viranomaisten toiminnassa ja niiden yhteistoiminnassa.

Esitetään pohdittavaksi, millä tavalla Pohjois-Atlantin liiton jäsenyys vaikuttaa varautumisvelvollisuuden sisältöön.

Ehdotukset 6-7: Valmiuslain varautumisvelvollisuuden ytimessä varautuminen poikkeusoloihin ja valmiuslain toimivaltuuksien käyttämiseen.

Myös normaaliolojen häiriötilanteita koskeva yleinen varautumisvelvollisuus on tarpeen pääasiallisesti sektorikohtaisessa lainsäädännössä, koska valmiuslaki koskee vain poikkeusoloja. Näin ollen sääntelyä ei ole perusteltua sisällyttää valmiuslakiin.

Suomen lainsäädäntöön tulisi sisällyttää sääntelyä, joka nimenomaisesti velvoittaisi julkishallintoa varautumaan poikkeusolokynnyksen alapuolelle jääviin häiriötilanteisiin. Suomea vastaan suunnatut hybridi- ja laaja-alaisen vaikuttamisen keinot ja kohteet sekä niiden yhteisvaikutukset voivat jatkua ja lisääntyä tulevaisuudessa.

Ehdotus 8: Varautumisen poikkihallinnollisen ohjaamisen ja yhteensovittamisen sääntelyä on syytä täsmentää.

Varautumisen yhteismitallisuuden edistäminen sujuvoittaisi ja nopeuttaisi viranomaisten yhteistoiminnan koordinoitua vaativissa tilanteissa. Muistiossa viitattu yhteistoiminnan johto- tai koordinoituvastuun määrittäminen etukäteen lainsäädännössä voi olla haastavaa johtuen varautumiseen liittyvien uhkamallien laajasta kirjosta. Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa määritetty vastuujako arvioidaan riittäväksi tasoksi, minkä lisäksi sen päivittäminen arvioidaan lainsäädännön päivittämistä kevyemmäksi prosessiksi. Ennen kaikkea on tärkeää yrittää hyödyntää olemassa olevia rakenteita eikä luoda uusia ilman erityisen hyviä perusteita.

Muita huomioita

Kiinnitetään huomiota kansallisen ja sotilaallisen kyberpuolustuksen tarpeiden huomioon ottamiseen valmiuslain uudistuksessa. Yhteiskunnan nopeasti kehittyvän digitalisaation, kuten myös kansallisen turvallisuuden ja maanpuolustuksen digitalisaation ja runsaiden ulkoistusten myötä, tulisi tarkastella kyberasioiden sisällyttämistä niin varautumista kuin lisätoimivaltuuksia koskevaan säädösvalmisteluun.

Miten arvioisitte voimassa olevan valmiuslain kokonaisuutta ja toimivuutta? Mitä valmiuslaissa tulisi erityisesti kehittää?

-

Onko muita näkökulmia, joita edustamanne taho erityisesti toivoisi otettavan huomioon valmiuslain uudistamista koskevassa työssä?

-

Nordström Hanna
Puolustusministeriö

Herrala Jenni
Puolustusministeriö